

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (kolmas koda)

29. aprill 2021 *

Eelotsusetaotlus – Järelevalve pankade üle – Krediidiasutuste saneerimine ja likvideerimine – Direktiiv 2001/24/EÜ – Saneerimismeede, mille on võtnud krediidiasutuse päritoluliikmesriigi asutus – Õiguste, vara ja kohustuste üleandmine „sildasutusele“ – Kohustuste tagasiandmine krediidiasutusele, kelle suhtes on võetud kriisilahendusmeede – Artikli 3 lõige 2 – *Lex concursus* – Saneerimismeetme mõju teistes liikmesriikides – Vastastikune tunnustamine – Artikkel 32 – Saneerimismeetme mõju pooleliolevale kohtuasjale – *Lex concursus*'e kohaldamise erand – Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 47 esimene lõik – Tõhus kohtulik kaitse – Õiguskindluse põhimõte

Kohtuasjas C-504/19,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Tribunal Supremo (Hispaania kõrgeim kohus) 25. juuni 2019. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 2. juulil 2019, menetluses

Banco de Portugal,

Fundo de Resolução,

Novo Banco SA, Sucursal en España,

versus

VR,

EUROOPA KOHUS (kolmas koda),

koosseisus: koja president A. Prechal, Euroopa Kohtu president K. Lenaerts kolmanda koja kohtuniku ülesannetes ning kohtunikud N. Wahl, F. Biltgen ja L. S. Rossi (ettekandja),

kohtujurist: J. Kokott,

kohtusekretär: ametnik L. Carrasco Marco,

arvestades kirjalikku menetlust ja 30. septembri 2020. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

– Banco de Portugal ja Fundo de Resolução, esindajad: *abogado* J. M. Rodríguez Cárcamo ja *abogada* A. M. Rodríguez Conde,

* Kohtumenetluse keel: hispaania.

- Novo Banco SA, Sucursal en España, esindajad: *abogados* A. Fernández de Hoyos ja J. I. Fernández Aguado,
- Hispaania valitsus, esindaja: S. Centeno Huerta,
- Itaalia valitsus, esindaja: G. Palmieri, keda abistas *avvocato dello Stato* G. M. De Socio,
- Portugali valitsus, esindajad: L. Inez Fernandes, S. Jaulino, A. Homem, A. Pimenta, C. Raimundo ja P. Barros da Costa, keda abistas *advogada* T. Tönnies,
- Euroopa Parlament, esindajad: L. Visaggio, M. Sammut, P. López-Carceller ja R. Ignătescu,
- Euroopa Liidu Nõukogu, esindajad: A. de Gregorio Merino, I. Gurov ja E. d’Ursel,
- Euroopa Komisjon, esindajad: D. Triantafyllou, A. Nijenhuis, J. Rius Riu ja K.-Ph. Wojcik,

olles 19. novembri 2020. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab küsimust, kuidas tõlgendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. aprilli 2001. aasta direktiivi 2001/24/EÜ krediitiasutuste saneerimise ja likvideerimise kohta (EÜT 2001, L 125, lk 15; ELT eriväljaanne 06/04, lk 235) artikli 3 lõiget 2, ELL artiklit 2, Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artiklit 47 ja õiguskindluse üldpõhimõtet.
- 2 Taotlus on esitatud kohtuvaidluses, mille pooled on ühelt poolt Banco de Portugal, Fundo de Resolução (edaspidi „kriisilahendusfond“) ja Novo Banco SA, Sucursal en España (edaspidi „Novo Banco Hispaania“) ja teiselt poolt VR ning mille ese on VRi nõue tunnistada tühiseks müügileping, mille alusel ta oli omandanud eelisaktsiaid.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

- 3 Direktiivi 2001/24 põhjendused 3, 4, 6, 7, 11, 16, 23 ja 30 on sõnastatud järgmiselt:
 - „(3) Käesolev direktiiv on osa ühenduse õiguslikust raamistikust, mis on loodud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. märtsi 2000. aasta direktiiviga 2000/12/EÜ krediitiasutuste asutamise ja tegevuse kohta [(EÜT 2000, L 126, lk 1; ELT eriväljaanne 06/03, lk 272)]. Sellest tulenevalt moodustavad krediitiasutus ja selle filiaalid tegutsemise ajal ühe terviku, kelle üle teostavad järelevalvet pädevad asutused selles riigis, kus on välja antud kogu ühenduses kehtiv tegevusluba.
 - (4) Asutuse ja selle filiaalide ühtsusest loobumine oleks eriti ebasoovitav juhtudel, kui on vaja võtta saneerimismeetmeid või alustada likvideerimismenetlust.

[...]

(6) Õigusaktidega ettenähtud saneerimismeetmete ja asjaomases liikmesriigis kehtivate menetluste üle otsustamise ja nende rakendamise ainupädevus peab kuuluma päritoluliikmesriigi haldus- ja kohtuasutustele. Liikmesriikide õigusnormide ja tavade ühtlustamine on keerukas ja seepärast on vaja sisse seada kord, mille kohaselt liikmesriigid tunnustavad vastastikku meetmeid, mida igauks neist on võtnud tegevusloa saanud krediitiasutuste elujõulisuse taastamiseks.

(7) Äärmiselt oluline on tagada, et päritoluliikmesriigi haldus- või kohtuasutuse võetud saneerimismeetmed ja nimetatud asutuste poolt kõnealuste meetmete haldamiseks ametisse nimetatud isikute või organite võetavad meetmed, sealhulgas meetmed, millega võib kaasneda maksete peatamine, täitemeetmete peatamine või nõuete vähendamine ja kõik muud kolmandate isikute õigusi mõjutada võivad meetmed, kehtiksid kõigis liikmesriikides.

[...]

(11) Kolmandatele isikutele tuleb teatada saneerimismeetmete rakendamisest liikmesriikides, kus asuvad filiaalid, kui sellised meetmed võivad takistada nende isikute mõningate õiguste kasutamist.

[...]

(16) Võlausaldajate võrdne kohtlemine eeldab, et krediitiasutus likvideeritakse vastavalt ühtsuse ja üldisuse põhimõtetele, mille kohaselt kuulub ainupädevus päritoluliikmesriigi haldus- ja kohtuasutustele ning nende otsuseid tuleb tunnustada ja nende otsustel peab ilma igasuguste formaalsusteta olema kõigis teistes liikmesriikides samasugune mõju nagu päritoluliikmesriigis, kui käesolevas direktiivis ei ole sätestatud teisiti.

[...]

(23) Kuigi on oluline järgida põhimõtet, et saneerimismeetmete või likvideerimismenetluse kogu mõju, nii korralduslik kui ka sisuline, tuleneb päritoluliikmesriigi õigusest, tuleb meeles pidada, et selline mõju võib olla vastuolus eeskirjadega, mida teistes liikmesriikides tavaliselt vaatlusaluse krediitiasutuse ja tema filiaalide majandus- ja finantstegevuse suhtes kohaldataks. Mõningatel juhtudel on teise liikmesriigi õigusnormidele viitamine päritoluliikmesriigi õiguse kohaldamise põhimõtte vältimatu lisatingimus.

[...]

(30) Erandina *lex concursus* põhimõttest reguleerib saneerimismeetmete või likvideerimismenetluse mõju pooleli olevale kohtuasjale selle liikmesriigi õigus, kus kohtuasi pooleli on. Kõnealuste meetmete ja menetluste mõju sellistest kohtuasjadest tulenevatele konkreetsetele täitemeetmetele reguleerivad päritoluliikmesriigi õigusnormid vastavalt käesoleva direktiiviga ettenähtud üldisele reeglile.“

4 Direktiivi 2001/24 artikli 1 lõige 1 sätestab:

„Käesolevat direktiivi kohaldatakse krediitiasutuste ja nende selliste filiaalide suhtes, mis ei asu peakontoriga samas liikmesriigis, vastavalt direktiivi 2000/12/EÜ artikli 1 punktides 1 ja 3 esitatud määratlustele ning võttes arvesse nimetatud direktiivi artikli 2 lõikes 3 sätestatud tingimusi ja erandeid.“

5 Direktiivi 2001/24 artikli 2 seitsmendas taandes määratletakse „saneerimismeetmed“ kui „meetmed, mille eesmärk on säilitada või taastada krediitiasutuse rahaline seisund ja mis võivad mõjutada kolmandate isikute varasemaid õigusi, sealhulgas meetmed, millega võib kaasneda maksete peatamine, täitemeetmete peatamine või nõuete vähendamine“.

6 Selle direktiivi artikkel 3 „Saneerimismeetmete võtmine. Kohaldatav õigus.“ sätestab:

„1. Ainult päritoluliikmesriigi haldus- ja kohtuasutustel on õigus otsustada ühe või mitme saneerimismeetme rakendamise üle krediidasutuses, sealhulgas selle teistes liikmesriikides asuvates filiaalides.

2. Saneerimismeetmeid kohaldatakse vastavalt päritoluliikmesriigi õigusnormidele, kui käesolevas direktiivis ei ole sätestatud teisiti.

Saneerimismeetmed jõustuvad kogu ühenduses täielikult kõnealuse liikmesriigi õigusnormide kohaselt ilma täiendavate formaalsusteta, seda ka teistes liikmesriikides asuvate kolmandate isikute suhtes isegi juhul, kui nende suhtes kohaldatavad vastuvõtva liikmesriigi eeskirjad ei näe selliseid meetmeid ette või kui nende eeskirjade kohaselt on meetmete rakendamise aluseks tingimused, mis ei ole täidetud.

Saneerimismeetmed jõustuvad kogu ühenduses kohe, kui nad on jõustunud liikmesriigis, kus nad on võetud.“

7 Nimetatud direktiivi artikkel 32 „Menetluses olevad kohtuasjad“ näeb ette:

„Saneerimismeetmete või likvideerimismenetluse mõju krediidasutuselt võõrandatud vara või õigust käsitlevale menetluses olevale kohtuasjale reguleerib ainult selle liikmesriigi õigus, kelle territooriumil kohtuasja menetletakse.“

Hispaania õigus

8 Direktiiv 2001/24 võeti Hispaania õiguskorda üle 22. aprilli 2005. aasta seadusega 6/2005 krediidasutuste saneerimise ja likvideerimise kohta (Ley 6/2005 sobre Sanamiento y liquidación de las entidades de crédito; BOE nr 97, 23.4.2005, lk 13912).

9 Selle seaduse artikli 19 lõige 1 näeb ette:

„Kui saneerimismeede on vastu võetud või likvideerimismenetlus on algatatud Euroopa Liidu liikmesriigis tegevusloa saanud krediidasutuse suhtes, kellel on Hispaanias vähemalt üks filiaal või kes osutab seal teenuseid, on sellel meetmel või menetlusel ilma täiendavate formaalsusteta Hispaanias mõju niipea, kui see mõju hakkab kehtima liikmesriigis, kus meede on vastu võetud või menetlus algatatud.“

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

10 VR sõlmis 10. jaanuaril 2008 Banco Espírito Santo, Sucursal en España (edaspidi „BES Hispaania“) lepingu, mille alusel ta omandas Islandi krediidasutuse Kaupthing Banki eelisaktsiaid, tasudes nende eest ligikaudu 166 000 eurot (edaspidi „aktsiate müügileping“). Sel ajal oli BES Hispaania Portugali panga Banco Espírito Santo (edaspidi „BES“) Hispaania filiaal.

11 BESi tõsiseid rahalisi raskusi arvestades võttis Banco de Portugali juhatus 3. augusti 2014. aasta otsusega, mida muudeti 11. augusti 2014. aasta otsusega (edaspidi „2014. aasta augusti otsus“), selle krediidasutuse suhtes nn kriisilahenduse meetmeid.

12 Viidatud otsusega otsustas Banco de Portugal asutada „sildpanga“ või „sildasutuse“ nimetusega Novo Banco SA, kellele anti üle selle otsuse lisas 2 loetletud BESi varad, kohustused ja muud varavälised elemendid.

- 13 Nimetatud lisa 2 olid loetletud teatavad kohustused, mida Novo Bancole üle ei antud ja mis jäid seega BESi vara hulka. Nende kohustuste hulka kuulusid ka selle lisa 2 esimese lõigu punkti b alapunktis v loetletud kohustused, nimelt „vastutus ja ettenägematud kulud, eelkõige kui need tekivad pettuse tõttu või regulatiivsete, karistus- või haldusnormide või -otsuste rikkumise tõttu“.
- 14 Pärast käesoleva kohtuotsuse punktis 12 mainitud üleandmist säilitas Novo Banco Hispaania ärisuhte, mille VR oli BES Hispaaniaga loonud seoses aktsiate müügilepingu esemeks olevate väärtpaberite hoiustamise ja haldamisega, saades jätkuvalt nende teenuste eest komisjonitasu.
- 15 VR esitas 4. veebruaril 2015 Juzgado de Primera Instancia de Vitoriale (Vitoria esimese astme kohus, Hispaania) hagi Novo Banco Hispaania vastu, milles ta palus esimese võimalusena tunnistada aktsiate müügileping tühisteks nõusoleku puudumise tõttu ning kohustada investeeritud summa tagasi maksuma või teise võimalusena lubada tal nimetatud leping üles öelda hoolsus-, lojaalsus- ja teavitamiskohustuse täitmata jätmise tõttu ning mõista sellelt pangalt välja kahjuhüvitis.
- 16 Novo Banco Hispaania esitas selles kohtus vastuväite, et ta ei saa kostjaks olla, sest 2014. aasta augusti otsuse lisa 2 kohaselt kujutas väidetav vastutus endast kohustust, mida talle üle ei antud.
- 17 Juzgado de Primera Instancia de Vitoria (Vitoria esimese astme kohus) rahuldab 15. oktoobri 2015. aasta kohtuotsusega VRi nõude, leides, et see kohustus oli siiski Novo Bancole 2014. aasta augusti otsusega üle antud. See kohus asus seisukohale, et VR andis aktsiate müügilepingu sõlmimise ajal oma nõusoleku ekslikult, kuna ta oli sel hetkel 68-aastane, tal ei olnud mingeid finantsteadmisi ning BES Hispaania ei olnud teda nõuetekohaselt teavitanud omandatud eelisaktsiate laadist ja nendega seotud riskidest. Seetõttu tunnistas nimetatud kohus aktsiate müügilepingu tühisteks ja kohustas Novo Banco Hispaaniat VRile kogu ostuhinna tagasi maksuma.
- 18 Novo Banco Hispaania esitas selle kohtuotsuse peale apellatsioonkaebuse Audiencia Provincial de Álavale (Álava provintsi apellatsioonikohus, Hispaania). Menetluse käigus esitas ta kaks otsust, mille Banco de Portugal oli 29. detsembril 2015 vastu võtnud (edaspidi „29. detsembri 2015. aasta otsused“).
- 19 Nendest otsustest, nagu neid kirjeldab eelotsusetaotluse esitanud kohus, nähtub, et 2014. aasta augusti otsuse lisa 2 esimese lõigu punkti b alapunkti vii sõnastus muudeti järgmiseks: „kõik kohustused, tagatised, vastutus ja ettenägematud kulud, mis on tekkinud ükskõik millise üksuse emiteeritud finantsinstrumentide müümisel, vahendamisel, märkimisel ja turustamisel“. Samuti täpsustati seal, et „eelkõige ei lähe alates sellest kuupäevast Novo Bancole üle järgmised BESi kohustused: [...] iii) kõik hüvitised seoses varem kui 3. augustil 2014 kell 20.00 sõlmitud lepingute (kinnisvara ja muu vara ost) rikkumisega; [...] vi) kõik BESi kui finants- ja investeerimisteenuste osutaja tehtud tehingute kehtetuks tunnistamisest tulenevad hüvitised ja nõuded ning vii) mis tahes vastutus, mille kohta on algatatud mõni I lisa loetletud menetlustest“. Selles I lisa nimetatud menetluste seas on ka VRi hagi menetlus.
- 20 Lisaks on 29. detsembri 2015. aasta otsustes ette nähtud, et „kui mingi vara, kohustus või varaväline element oleks pidanud vastavalt eelmistele punktidele jääma BESi vara hulka, kuid anti tegelikult üle Novo Bancole, antakse käesoleva otsusega see vara, kohustus või varaväline element käesolevaga uuesti Novo Bancolt üle BESile, lugedes selle üleandmise toimunuks 3. augustil 2014 (kell 20.00)“.
- 21 Kuna Audiencia Provincial de Álava (Álava provintsi apellatsioonikohus) jättis Novo Banco Hispaania apellatsioonkaebuse rahuldamata, esitas viimane eelotsusetaotluse esitanud Tribunal Supremole (Hispaania kõrgeim kohus) erakorralise kaebuse menetlusnormi rikkumise tõttu. Banco de Portugalile ja kriisilahendusfondile anti luba astuda menetlusse Novo Banco Hispaania nõuete toetuseks. Need menetlusosalised leiavad, et Novo Banco Hispaaniat ei saa pidada põhikohtuasjas kostjaks, kuna kõnealust kohustust Novo Bancole üle ei antud, ja isegi kui see anti üle, anti see kohustus hiljem uuesti BESile tagasi 29. detsembri 2015. aasta otsuste alusel. Nimetatud menetlusosalised väidavad ka, et direktiivi 2001/24 artikli 3 lõike 2 kohaselt loovad need otsused õiguslikke tagajärgi kõikides liikmesriikides, ilma et täita tuleks täiendavaid formaalsusi.

- 22 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et 29. detsembri 2015. aasta otsuste eesmärk ei ole üksnes 2014. aasta augusti otsuse selgitamine, vaid need ka muudavad seda otsust tagasiulatuvalt. Nii kanti 29. detsembri 2015. aasta otsuste alusel aktsiate müügilepingust tulenev vastutus VRi ees – mis oli 2014. aasta augusti otsusega üle läinud Novo Bancole – tagasi BESile tagasiulatuvalt alates 3. augustist 2014.
- 23 Eelotsusetaotluse esitanud kohtul ei ole kahtlusi seoses sellega, et päritoluliikmesriigi pädeval asutusel on õigus võtta saneerimismeetmeid, millel on tagasiulatuva mõju, nagu Euroopa Kohus on seda juba kinnitanud 24. oktoobri 2013. aasta kohtuotsuses LBI (C-85/12, EU:C:2013:697), ega sea ka kahtluse alla võimalust anda Novo Bancole üle antud kohustused hiljem tagasi BESile. Tal on aga tekkinud küsimus, kas 29. detsembri 2015. aasta otsuste vastuvõtmisega tehtud sisulisi muudatusi tuleb arvesse võtta pooleliolevates kohtumenetlustes, mis on algatatud enne nende otsuste vastuvõtmist.
- 24 Sellega seoses kahtleb eelotsusetaotluse esitanud kohus – arvestades VRi õiguste kohtuliku kaitse tõhususe nõudega, mis tuleneb harta artikli 47 esimesest lõigust ja õigusriigi juurde kuuluvast õiguskindluse põhimõttest –, kas põhjendatud on Novo Banco Hispaania, Banco de Portugali ja kriisilahendusfondi väide, mille kohaselt isegi juhul, kui eelotsusetaotluse esitanud kohus jätab Audiencia Provincial de Álava (Álava provintsi apellatsioonikohus) otsuse muutmata, ei ole sellel kohtuotsusel mingit toimet või see oleks tulemusetu, sest 29. detsembri 2015. aasta otsustega läks asjasse puutuv kohustus igal juhul tagasi BESi vara hulka ja seda alates 3. augustist 2014.
- 25 Neil asjaoludel otsustas Tribunal Supremo (Hispaania kõrgeim kohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas [harta] artiklis 47 sätestatud põhiõigusega tõhusale kohtulikule kaitsele, [ELL] artiklis 2 sätestatud õigusriigi põhimõttega ja õiguskindluse üldpõhimõttega on kooskõlas direktiivi [2001/24] artikli 3 lõike 2 tõlgendus, mille tulemusel tunnustatakse ilma täiendavate formaalsusteta päritolu[liikmes]riigi pädeva haldusasutuse otsuse – millega muudetakse kohtuvaidluse alustamise ajal kehtinud õigusraamistikku tagasiulatuvalt ja mis tingib selle, et jäävad mõjutuks kohtuotsused, mis ei vasta sellele uuele otsusele – mõju teistes liikmesriikides pooleliolevates kohtumenetlustes?“

Eelotsuse küsimuse analüüs

Sissejuhatavad kaalutlused

- 26 Alustuseks ja esimesena tuleb täheldada, et nagu märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 22, nähtub eelotsusetaotlusest, et eelotsusetaotluse esitanud kohus lähtub eeldusest, et 29. detsembri 2015. aasta otsustega muudeti 2014. aasta augusti otsust muu hulgas nii, et BESile läks tagasiulatuvalt uuesti üle Novo Banco võimalik vastutus, millel põhineb VRi hagi.
- 27 Novo Banco, Banco de Portugal, kriisilahendusfond ning Portugali valitsus vaidlesid selle eelduse õigsusele vastu. Sellega seoses väidavad nad, et 29. detsembri 2015. aasta otsused ei muuda 2014. aasta augusti otsust, vaid nendega üksnes selgitatakse seda otsust, ja seega tuleneb Novo Bancole üle antud vara ja kohustuste hulgast selle võimaliku vastutuse väljajätmine, millel põhineb VRi hagi, saneerimismeetmetest, mida ei ole vastu võetud pooleliolevas kohtumenetluses, vaid enne VRi hagi esitamist 4. veebruaril 2015.
- 28 Kuid Euroopa Kohtu ülesanne ei ole hinnata 29. detsembri 2015. aasta otsuste ulatust, sest liidu õiguse tõlgendamist puudutavate küsimuste puhul, mille liikmesriigi kohus on esitanud õiguslikus ja faktilises raamistikus, mille viimane on määratlenud omal vastutusel ja mille paikapidavuse kontrollimine ei ole

Euroopa Kohtu ülesanne, eeldatakse, et need on asjakohased (30. aprilli 2020. aasta kohtuotsus Blue Air – Airline Management Solutions, C-584/18, EU:C:2020:324, punkt 46 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 29 Seega tuleb esitatud küsimusele vastamiseks lähtuda eeldusest, et 29. detsembri 2015. aasta otsustega muudeti tõepoolest tagasiulatuvalt 2014. aasta augusti otsust ja et need on tehtud poolelioleva kohtumenetluse kontekstis, arvestades, et VR esitas oma hagi Juzgado de Primera Instancia de Vitoriale (Vitoria esimese astme kohus) 4. veebruaril 2015.
- 30 Teisena tuleneb väljakujunenud kohtupraktikast, et ELTL artiklis 267 ette nähtud riigisiseste kohtute ja Euroopa Kohtu vahelises koostöömenetluses on Euroopa Kohtu ülesanne anda riigisisesele kohtule tarvilik vastus, mis võimaldaks viimasel tema menetletav kohtuasi lahendada. Lisaks võib Euroopa Kohtul olla vaja arvesse võtta liidu õigusnorme, millele liikmesriigi kohus ei ole oma küsimuses viidanud. Selleks tuleb Euroopa Kohtul temale esitatud küsimused vajaduse korral ümber sõnastada (13. septembri 2016. aasta kohtuotsus Rendón Marín, C-165/14, EU:C:2016:675, punkt 33; 8. juuni 2017. aasta kohtuotsus Freitag, C-541/15, EU:C:2017:432, punkt 29, ja 17. detsembri 2020. aasta kohtuotsus Generalstaatsanwaltschaft Berlin (väljaandmine Ukrainale), C-398/19, EU:C:2020:1032, punkt 35).
- 31 Kuigi käesolevas asjas puudutavad eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimused direktiivi 2001/24 artikli 3 lõiget 2, tuleb käesoleva kohtuotsuse punktis 26 täpsustatud ja punktis 29 meenutatud arvestades märkida, et selle direktiivi artikkel 32 on eelotsusetaotluse esitanud kohtule vastamisel asjakohane, kuivõrd see näeb ette viidatud artikli 3 lõike 2 erandi seoses õigusega, mida kohaldatakse saneerimismeetmete mõjule pooleliolevate kohtuasjade suhtes.

Sisulised küsimused

- 32 Võttes arvesse neid sissejuhatavaid kaalutlusi, tuleb asuda seisukohale, et oma küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 2001/24 artikli 3 lõiget 2 ja artiklit 32 – võttes arvesse õiguskindluse põhimõtet ja harta artikli 47 esimest lõiku – tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus see, kui liikmesriigis, mis ei ole päritoluliikmesriik, toimuvast vaidlust sisuliselt lahendavas kohtumenetluses, mis puudutab päritoluliikmesriigis krediidasutuselt esimese saneerimismeetmega võõrandatud kohustust, tunnustatakse ilma täiendavate tingimusteta teise saneerimismeetme mõju, millega antakse see kohustus nimetatud krediidasutusele uuesti üle tagasiulatuvalt alates kuupäevast, mis eelneb selle kohtumenetluse algatamise kuupäevale, kui selle tunnustamise tagajärjel kaotab krediidasutus, kellele kohustus esimese meetmega üle anti, tagasiulatuvalt niisuguse isiku staatuse, kelle vastu saaks käimasolevas menetluses hagi esitada, seades nii kahtluse alla kohtuotsused, mis on selles menetluses juba hageja kasuks tehtud.
- 33 Selle kohta tuleb märkida, et nagu nähtub muu hulgas direktiivi 2001/24 põhjendustest 4 ja 16, põhineb see direktiiv ühtsuse ja üldisuse põhimõttel ja selles kehtestatakse saneerimismeetmete ja likvideerimismenetluste ning nende mõju vastastikuse tunnustamise üldreegel.
- 34 Selle direktiivi artikli 3 lõike 2 kohaselt kohaldatakse nimelt saneerimismeetmeid vastavalt päritoluliikmesriigi õigusele. Samuti nähtub esiteks selle sätte teisest lõigust, et need meetmed jõustuvad kogu liidus täielikult kõnealuse liikmesriigi õigusnormide kohaselt ilma täiendavate formaalsusteta, seda ka teistes liikmesriikides asuvate kolmandate isikute suhtes isegi juhul, kui nende suhtes kohaldatavad vastuvõtva liikmesriigi eeskirjad ei näe selliseid meetmeid ette või kui nende eeskirjade kohaselt on meetmete rakendamise aluseks tingimused, mis ei ole täidetud. Teiseks, vastavalt selle sätte kolmandale lõigule jõustuvad saneerimismeetmed kogu liidus kohe, kui nad on jõustunud liikmesriigis, kus nad on võetud. Need sätted näevad seega ette, et põhimõtteliselt reguleerib *lex concursus* krediidasutuste saneerimismeetmeid ja nende mõju (24. oktoobri 2013. aasta kohtuotsus LBI, C-85/12, EU:C:2013:697, punkt 49).

- 35 Siiski, nagu nähtub sõnaselgelt direktiivi 2001/24 põhjendusest 23, võib see mõju olla vastuolus eeskirjadega, mida teistes liikmesriikides tavaliselt vaatlusaluse krediidasutuse ja tema filiaalide majandus- ja finantstegevuse suhtes kohaldataks. Seega on mõnel juhul teise liikmesriigi õigusnormidele viitamine päritoluliikmesriigi õiguse kohaldamise põhimõtte vältimatu lisatingimus.
- 36 Seega näeb direktiivi 2001/24 artikkel 32 erandina *lex concursus*'e kohaldamisest ette, et saneerimismeetmete mõju pooleliolevas menetluses olevatele kohtuasjadele, mis puudutavad krediidasutuselt võõrandatud vara või õigust, reguleerib ainult selle liikmesriigi õigus, kelle territooriumil kohtuasja menetletakse (vt selle kohta 24. oktoobri 2013. aasta kohtuotsus LBI, C-85/12, EU:C:2013:697, punktid 51 ja 52).
- 37 Ent esimesena tuleneb selle artikli 32 sõnastusest, et selles ette nähtud erandi kohaldamiseks peavad olema täidetud kolm kumulatiivset tingimust.
- 38 Esiteks peab olema tegemist saneerimismeetmetega direktiivi 2001/24 artikli 2 tähenduses, millega on käesoleval juhul tegemist, sest nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 26, on 29. detsembri 2015. aasta otsuste eesmärk säilitada või taastada krediidasutuse rahaline olukord.
- 39 Teiseks peab pooleli olema kohtumenetlus. Sellega seoses on Euroopa Kohus direktiivi 2001/24 põhjendusele 30 tuginedes juba otsustanud, et eristada tuleb pooleliolevaid kohtuasju ja nendest kohtuasjadest tulenevaid konkreetseid täitemeeteid ning et mõiste „pooleliolevad kohtuasjad“ selle direktiivi artikli 32 tähenduses hõlmab üksnes sisulisi menetlusi (vt selle kohta 24. oktoobri 2013. aasta kohtuotsus LBI, C-85/12, EU:C:2013:697, punktid 53 ja 54).
- 40 Käesoleval juhul, nagu nähtub ka eelotsusetaotlusest, tuleb esmalt põhikohtuasja menetlust – milles vaadatakse läbi VRi hagi Novo Banco Hispaania vastu tühistamisnõudes või teise võimalusena aktsiate müügilepingu ülesütleamise võimaldamise nõudes – pidada sisuliseks menetluseks. Teisalt võeti 29. detsembri 2015. aasta otsused vastu pärast seda, kui VR oli 4. veebruaril 2015 palunud Juzgado de Primera Instancia de Vitorial (Vitoria esimese astme kohus) menetluse algatada, ja seega ajal, mil see menetlus oli juba pooleli.
- 41 Kolmandaks peab pooleliolev menetlus puudutama „krediidasutuselt võõrandatud vara või õigust“. Kuigi mõned direktiivi 2001/24 artikli 32 keeleversioonid on sõnastatud nii, nagu hõlmaks see tingimus ainult varasid, on teistes keeleversioonides see säte sõnastatud laiemalt, nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 38 sisuliselt märkis. Selliste lahknevuste esinemisel tuleb asjasse puutuvat normi tõlgendada vastavalt selle õigusakti üldisele ülesehitusele ja eesmärgile, mille osa see norm on (vt selle kohta 26. jaanuari 2021. aasta kohtuotsus Hessischer Rundfunk, C-422/19 ja C-423/19, EU:C:2021:63, punkt 65).
- 42 Mis puudutab direktiivi 2001/24 artikli 32 eesmärki, siis nähtub selle direktiivi põhjendustest 23 ja 30, et selle sättega – mis on erandina selles sättes viidatud *lex concursus*'est selle kohaldamise vältimatu lisatingimus – soovitakse tagada, et saneerimismeetmete või likvideerimismenetluse mõju suhtes kohaldataks selle liikmesriigi õigust, kus kohtuasi on pooleli, arvestades, et see mõju võib olla vastuolus eeskirjadega, mida teistes liikmesriikides tavaliselt vaatlusaluse krediidasutuse ja tema filiaalide majandus- ja finantstegevuse suhtes kohaldatakse. Seda eesmärki arvestades ei oleks aga sellega kokkusobiv välistada selle õiguse kohaldamisalast saneerimismeetmete mõju pooleliolevale kohtumenetlusele, kui see menetlus puudutab võimalikku vastutust, mis selliste saneerimismeetmetega teisele üksusele üle kanti.
- 43 Seega tuleb asuda seisukohale, et direktiivi 2001/24 artiklit 32 tuleb kohaldada pooleliolevate kohtuasjade suhtes, mis puudutavad krediidasutuse ühte või mitut varaaset, mis kuulub kas tema aktiiva või passiva hulka ja mille suhtes kohaldatakse saneerimismeeteid (vt analoogia alusel 6. juuni 2018. aasta kohtuotsus Tarragó da Silveira, C-250/17, EU:C:2018:398, punkt 25).

- 44 Kuid käesoleval juhul puudutab pooleliolev kohtuasi võimalikku vastutust seoses aktsiate müügilepingu sõlmimisega, mis on BES Hispaania vara passiva kohustus, mille suhtes võttis Banco de Portugal 2014. aasta augustis saneerimismeetme ja mis BES Hispaanialt direktiivi 2001/24 artikli 32 tähenduses võõrandati, kusjuures seda meedet muudeti tagasiulatavalt 29. detsembri 2015. aasta otsustega.
- 45 Neid asjaolusid arvestades ilmneb, et selles artiklis 32 esitatud kolm kumulatiivset tingimust on põhikohtuasjas täidetud.
- 46 Teisena, mis puudutab saneerimismeetmete mõju ulatust, mida reguleerib selle liikmesriigi õigus, kus kohtuasi on pooleli, siis tuleb asuda seisukohale, et selle liikmesriigi õigus reguleerib kõiki mõjusid, mida need meetmed võivad avaldada sellele kohtuasjale, olenemata sellest, kas need on menetluslikud või sisulised.
- 47 Nimelt esiteks ei nähtu direktiivi 2001/24 artiklist 32 ega selle põhjendusest 30, et liidu seadusandja soovis kohaldada seda erandit ainult saneerimismeetme menetluslikele mõjudele. Teiseks, selle direktiivi põhjendus 23, mis – nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktist 35 – õigustab viidet muu liikmesriigi kui päritoluliikmesriigi õigusele kui päritoluliikmesriigi õiguse kohaldamise põhimõtte vältimatut lisatingimust, ei piirdu üksnes menetlusliku mõju mainimisega, vaid selles on märgitud, et nii viimati nimetatud kui ka saneerimismeetmete sisuline mõju võivad olla vastuolus eeskirjadega, mida teistes liikmesriikides tavaliselt vaatlusaluse krediitdiasutuse ja tema filiaalide majandus- ja finantstegevuse suhtes kohaldataks.
- 48 Veel tuleb täpsustada, et kuna vastavalt direktiivi 2001/24 artikli 32 ja põhjenduse 30 sõnastusele reguleerib selle liikmesriigi õigus, kus kohtuasi on pooleli, üksnes asjasse puutuvate meetmete mõju nimetatud kohtuasjale, ei saa selle artikli kohaldamine olukorras, nagu on kõne all põhikohtuasjas, seada iseenesest kahtluse alla 29. detsembri 2015. aasta otsuste kehtivust.
- 49 Järelikult tuleneb direktiivi 2001/24 artikli 3 lõikest 2 ja artiklist 32, et saneerimismeetme nii menetluslikud kui sisulised mõjud pooleliolevale sisulisele kohtumenetlusele on eranditult need, mille määrab kindlaks selle liikmesriigi õigus, kus see menetlus on pooleli.
- 50 See tõlgendus on õige ka õiguskindluse üldpõhimõtte ja harta artikli 47 esimese lõiguga tagatud õiguse tõhusale kohtulikule kaitsele seisukohast.
- 51 Selle kohta, mis puudutab esiteks õiguskindluse põhimõtet, tuleb meenutada, et Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt nõuab see põhimõtte ühelt poolt, et õigusnormid oleksid selged ja täpsed, ning teiselt poolt, et nende kohaldamine oleks õigussubjektidele ettenähtav, eriti kui need võivad üksikisikutele ja ettevõtjatele kaasa tuua ebasoodsaid tagajärgi. Nimetatud põhimõtte nõuab esmajoones seda, et õigusnormid võimaldaksid asjasse puutuvatel isikutel täpselt teada oma kohustuste ulatust, mida need õigusnormid neile ette näevad, ja neil isikutel oleks võimalik selgelt teada oma õigusi ja kohustusi ning toimida neile vastavalt (11. juuli 2019. aasta kohtuotsus Agrenergy ja Fusignano Due, C-180/18, C-286/18 ja C-287/18, EU:C:2019:605, punktid 29 ja 30 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 52 Lisaks on Euroopa Kohus juba märkinud, et õiguskindluse põhimõtet tuleb eriti rangelt järgida siis, kui tegemist on õigusnormidega, mis võivad tekitada rahalisi kohustusi (21. juuni 2007. aasta kohtuotsus ROM-projecten, C-158/06, EU:C:2007:370, punkt 26 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 53 Isegi kui käesolevas asjas oli VRil 4. veebruaril 2015, mil ta esitas Juzgado de Primera Instancia de Vitoriale (Vitoria esimese astme kohus) hagi Novo Banco Hispaania vastu, teada kõik asjaolud, mis olid vajalikud, et teha täielikult informeerituna otsus, kas see hagi esitada, ja et kindlalt määratleda isik, kelle vastu see esitada, ning eriti teada asjaolu, et edaspidi võidakse võtta meede, millel on tagasiulatav mõju

ja millega Novo Bancolt läheb BESile uuesti üle aktsiate müügilepingust tulenev vastutus, ei saanud VR siiski pärast hagi esitamist, kuid enne selle lõplikku lahendamist ette näha selle viimati nimetatud võimaluse realiseerumist ja sellele vastavalt tegutseda.

- 54 Seega oleks õiguskindluse põhimõttega vastuolus see, kui põhikohtuasjas tunnustatakse 29. detsembri 2015. aasta otsuste mõju, kuivõrd see seaks kahtluse alla VRi kasuks juba tehtud, kuid edasi kaevatud kohtuotsused ja võtaks kostjalt tagasiulatuvalt isiku staatuse, kelle vastu hageja saab hagi esitada.
- 55 Mis puudutab teiseks sellise tunnustamise hindamist harta artikliga 47 tagatud õiguse tõhusale kohtulikule kaitsele seisukohast, siis on selle artikli esimeses lõigus sätestatud, et igapäev, kelle liidu õigusega tagatud õigusi või vabadusi rikutakse, on selles artiklis kehtestatud tingimuste kohaselt õigus tõhusale õiguskaitsevahendile kohtus.
- 56 Lisaks on harta artikli 52 lõikes 1 ette nähtud, et hartaga tunnustatud õiguste ja vabaduste teostamist tohib piirata vaid tingimusel, et esiteks nähakse piirangud ette seadusega, teiseks arvestavad need nimetatud õiguste ja vabaduste olemust ning kolmandaks on need proportsionaalsuse põhimõtet järgides vajalikud ja vastavad tegelikult liidu poolt tunnustatud üldist huvi pakkuvatele eesmärkidele või vajadusele kaitsta teiste isikute õigusi ja vabadusi (vt selle kohta 6. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus *État luxembourgeois* (kohtulik kaitse teabenõuete vastu maksuõiguses), C-245/19 ja C-246/19, EU:C:2020:795, punkt 51).
- 57 Euroopa Kohtu praktikast tuleneb, et harta artikli 47 esimese lõiguga tagatud kohtuliku kontrolli tõhusus nõuab eelkõige, et huvitatud isik saaks kaitsta oma õigusi parimatel võimalikel tingimustel ja otsustada täielikult informeerituna, kas teatava üksuse vastu on otstarbekas esitada hagi pädevasse kohtusse (vt selle kohta 8. mai 2019. aasta kohtuotsus *PI*, C-230/18, EU:C:2019:383, punkt 78 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 58 Käesolevas asjas tuleb täheldada, et hagi, mille VR Hispaania kohtule esitas, põhineb muu hulgas õigusel, mis on tagatud liidu õigusega vastavalt harta artikli 47 esimesele lõigule, kuna ta kasutab õigust, mille kohaselt ei saa selle hagi raames tema suhtes tunnustada saneerimismeetmete mõju, kui selline tunnustamine rikub direktiivis 2001/24 ette nähtud asjasse puutuvaid sätteid.
- 59 Euroopa Kohtu käsutuses olevast toimikust nähtub, et 4. veebruaril 2015, mil VR esitas hagi Novo Banco Hispaania vastu, ega ka 15. oktoobril 2015, mil Juzgado de Primera Instancia de Vitoria (Vitoria esimese astme kohus) tegi hagi rahuldava kohtuotsuse, ei olnud 29. detsembri 2015. aasta otsuseid veel vastu võetud.
- 60 Järelikult ilmneb, et VR esitas õigesti hagi Novo Banco Hispaania vastu, kes oli sel ajal isik, kelle vastu sai VRiga sõlmitud aktsiate müügilepinguga kaasneva vastutusega seoses hagi esitada. Nimelt ei oleks VR toona saanud hagi esitada BES Hispaania vastu, kuna 2014. aasta augusti otsusega anti BESilt see vastutus üle Novo Bancolle, nagu tuvastas eelotsusetaotluse esitanud kohus.
- 61 Tõsi, direktiiviga 2001/24 ei ole vastuolus see, kui päritoluliikmesriik muudab kas või tagasiulatuvalt saneerimismeetmete suhtes kohaldatavat õiguslikku regulatsiooni (vt selle kohta 24. oktoobri 2013. aasta kohtuotsus *LBI*, C-85/12, EU:C:2013:697, punkt 38).
- 62 Käesolevas asjas tuleb siiski rõhutada, et nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktides 26 ja 29, tehti 29. detsembri 2015. aasta otsused, millega muudeti tagasiulatuvalt 2014. aasta augusti otsust ja eriti VRiga aktsiate müügilepingu sõlmimisega lahutamatu seotud vastutuse kandmist, selle vastutuse tuvastamiseks algatatud poolelioleva kohtumenetluse kontekstis. Nende otsuste eesmärk on nimelt muuta Juzgado de Primera Instancia de Vitoria (Vitoria esimese astme kohus) 15. oktoobri 2015. aasta otsus tulemusetuks, seades kahtluse alla tõlgenduse, mille see kohus 2014. aasta augusti otsusele andis.

Nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktist 19, viitavad 29. detsembri 2015. aasta otsused sõnaselgelt VRi hagile, kinnitades erinevalt sellest kohtuotsusest, et hagist tuleneda võib vastutus ei olnud BESilt Novo Bancole üle läinud.

- 63 Kui aga nõustuda sellega, et päritoluliikmesriigi pädeva asutuse poolt pärast sellise hagi esitamist ja sellise kohtuotsuse tegemist võetud saneerimismeetmed – mille tagajärjel muudetakse tagasiulatuvalt hagi esitamise põhjuseks olnud vaidluse lahendamisel asjasse puutunud õiguslikku raamistikku või lausa otse selle vaidluse esemeks olevat õiguslikku olukorda – võivad kaasa tuua hagi rahuldamata jätmise seda menetlenud kohtu poolt, piiraksid need meetmed õigust tõhusale õiguskaitsevahendile harta artikli 47 esimese lõigu tähenduses, isegi kui need ei ole iseenesest vastuolus direktiiviga 2001/24, nagu meenutatud käesoleva kohtuotsuse punktis 61.
- 64 Seda järeldust ei lükka ümber ka asjaolu, et põhikohtuasja ei olnud 29. detsembri 2015. aasta otsuste tegemise ajal veel lõpliku kohtuotsusega lõpetatud, ega ka asjaolu, mida rõhutas Portugali valitsus oma vastustes Euroopa Kohtu kirjalikele küsimustele ja kohtuistungil, et VRil oli õigus vaidlustada need otsused Portugali kohtutes kolme kuu jooksul alates nende avaldamisest Banco de Portugali veebisaidil.
- 65 Viimasega seoses tuleb märkida, et võimalus esitada 29. detsembri 2015. aasta otsuste peale Portugali kohtutele tühistamishagi ei ole selles kontekstis asjakohane, kuna käesoleval juhul on küsimus tema poolt Hispaania pädevatele kohtutele Novo Banco Hispaania vastu juba esitatud hagi tõhususes.
- 66 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esitatud küsimusele vastata, et direktiivi 2001/24 artikli 3 lõiget 2 ja artiklit 32 – võttes arvesse õiguskindluse põhimõtet ja harta artikli 47 esimest lõiku – tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus see, kui liikmesriigis, mis ei ole päritoluliikmesriik, toimivas vaidlust sisuliselt lahendavas kohtumenetluses, mis puudutab päritoluliikmesriigis krediidasutuselt esimese saneerimismeetmega võõrandatud kohustust, tunnustatakse ilma täiendavate tingimusteta sellise teise saneerimismeetme mõju, millega antakse see kohustus nimetatud krediidasutusele uuesti üle tagasiulatuvalt alates kuupäevast, mis eelneb selle kohtumenetluse algatamise kuupäevale, kui selle tunnustamise tagajärjel kaotab krediidasutus, kellele kohustus esimese meetmega üle anti, tagasiulatuvalt niisuguse isiku staatuse, kelle vastu saaks käimasolevas menetluses hagi esitada, seades nii kahtluse alla kohtuotsused, mis on selles menetluses juba hageja kasuks tehtud.

Kohtukulud

- 67 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kolmas koda) otsustab:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. aprilli 2001. aasta direktiivi 2001/24/EÜ krediidasutuste saneerimise ja likvideerimise kohta artikli 3 lõiget 2 ja artiklit 32 – võttes arvesse õiguskindluse põhimõtet ja Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 47 esimest lõiku – tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus see, kui liikmesriigis, mis ei ole päritoluliikmesriik, toimivas vaidlust sisuliselt lahendavas kohtumenetluses, mis puudutab päritoluliikmesriigis krediidasutuselt esimese saneerimismeetmega võõrandatud kohustust, tunnustatakse ilma täiendavate tingimusteta sellise teise saneerimismeetme mõju, millega antakse see kohustus nimetatud krediidasutusele uuesti üle tagasiulatuvalt alates kuupäevast, mis eelneb selle kohtumenetluse algatamise kuupäevale, kui selle tunnustamise tagajärjel kaotab krediidasutus, kellele kohustus esimese meetmega üle anti, tagasiulatuvalt niisuguse isiku staatuse, kelle vastu saaks käimasolevas menetluses hagi esitada, seades nii kahtluse alla kohtuotsused, mis on selles menetluses juba hageja kasuks tehtud.

Allkirjad